

SUDBINE BAŠTINE

“Dom je tamo gdje sam ja” Kako je glazba koja veže generacije puno više od zapisa u registru kulturnih dobara

Autor: **Ured za blaga & misterije**
20/12/2022, 07:52

Gotovo svaki dijalekt i narječje vežu za sebe i narodnu glazbu u koju su utkane riječi, fraze i ples nekog pojedinog kraja i ljudi u njemu.

U Dalmaciji prepoznajemo klapsko pjevanje, u Međimurju međimurske popevke, u Slavoniji bećarac, u dijelovima Istre i Hrvatskog primorja tzv. dvoglasje tijesnih intervala. Ovo su samo neki folklorno – glazbeni izričaji koji predstavljaju odraz životnih prilika pojedinog kraja.

Praćeni su tradicionalnim nošnjama, frizurama, obućom, instrumentima i plesom i dijele se na običaje, obrede i svečanosti poput Jurjevskih običaja na području sjeverozapadne Hrvatske te raznih religijskih procesija ili pak Sinjske alke, te na izvedbene umjetnosti poput spomenutog bećarca, klapa, ali i glagoljaškog pjevanja ili “Svatovca” – napjeva s područja Slavonije, Baranje i Srijema.

Oni ujedno predstavljaju dio nematerijalne kulturne baštine koji je zaštićen u [Registru kulturnih dobara RH](#). U kategoriji izvedbenih umjetnosti nalazi se 27 kulturnih dobara.

Rbr.	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta	Pravni status
1	Z-4230	Tradicijska pjevanja otoka Paga	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
2	Z-3320	Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-3321	Glazbena praksa violine i bajsa u Istri		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-3322	Rovinjska bitinada	Rovinj	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-3621	Klapsko pjevanje	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-4236	Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
7	Z-3620	Glagoljaško pjevanje	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-4234	Glazbeni izričaj ojkanje s područja Dalmatinskog zaleđa	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-3237	Bečarac - tradicijski glazbeni i verbalni oblik s područja Slavonije, Baranje i Srijema	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-3356	Svatovac - tradicijski vokalno - instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
11	Z-3235	"Moreška" bojni mačevni ples	Korčula	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
12	Z-4228	Kumpanija na otoku Korčuli		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
13	Z-4842	Glazbeni izričaj guci s područja Karlovačke županije	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
14	Z-4232	Šetana kola s područja Slavonije	,	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
15	Z-5401	Crkveno pučko pjevanje iz Baranje	Topolje	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
16	Z-5403	Pjevanje starogradskih pjesama		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
17	Z-5405	Crkveno pučko pjevanje	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
18	Z-5421	Kolo linđo Dubrovačkog primorja	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
19	Z-5424	Glazbeni izričaj rozganje		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
20	Z-5723	Glazbena praksa Tovareća mužika	Sali	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
21	Z-5870	Krčki tanci, tradicijski plesovi otoka Krka	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
22	Z-6031	Međimurska popevka		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
23	Z-6055	Kolo na dva štuka	Orubica	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
24	Z-7069	Sibenski tanac	Silba	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
25	Z-7342	Trogirska kvadrilja	Trogir	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
26	Z-7335	Kantanje Gospina plača u Imotskoj i Vrgoračkoj krajini	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
27	Z-7593	Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro

Popis zaštićenih kulturnih dobara u kategoriji "Izvedbene umjetnosti" Izvor: Ministarstvo kulture RH, pristup ostvaren 20.12.2022

Običaji, obredi i svečanosti zaštićeni su u 37 slučajeva, dok su usmene predaje, izričaji i govori zaštićeni u 36 slučajeva. Znanja i vještine zaštićeni su u 91 slučaju, poput umijeća sviranja na tamburi samici. Zaštićeno je i 10 tradicijskih obrta, poput umijeća izrade slavonskog kožnog prsluka ili umijeća izrade tradicijskih dječjih igračkaka s područja Hrvatskog zagorja.

Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta	Pravni status	
	Jurjevski običaji na području sjeverozapadne Hrvatske	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro	
	Ličko prelo		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro	
3	Z-3624	Požeški vinogradarski običaj - Grgurevo		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-3238	Viteška igra Sinjska alka	Sinj	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-3365	Procesija Za križen	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-3613	Posmrtni običaji vezani uz mirila ili počivala	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
7	Z-3358	Jurjevski ophodi Turopolja		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-3319	Zvončari - godišnji pokladni ophod na područja Kastva		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-3318	Kraljice ili Ljelje - godišnji proljetni ophod iz Gorjana	Gorjani	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-3236	Festa sv. Vlaha	Dubrovnik	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
11	Z-3615	Lastovski poklad	Lastovo	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
12	Z-4849	Umijeće izrade puranca	Draganić	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
13	Z-4848	Godišnji pokladni ophod mačkara podkamešničkih sela	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
14	Z-4844	Godišnji pokladni ophod mačkara mučkog kraja		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
15	Z-5397	Novljanski mesopust	Novi Vinodolski	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
16	Z-5407	Proljetni godišnji ophod "filipovčice"	Komletinci	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
17	Z-5727	Zadušnjaci-dječje poklade	Donja Bebrina	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
18	Z-5854	Običaj uskrasnog pucanja streljanja iz pištolu u Kostelu	Kostel	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
19	Z-6072	Tradicijski godišnji običaj neviska koleda	Nevidane	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
20	Z-6074	Svetkovina Gospe od Zečeva	Nin	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
21	Z-6154	Picigin-društvena igra loptom	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
22	Z-6572	Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna - tradicije bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
23	Z-6577	Tradicijski običaj Petrinjski betlemaši	Petrinja	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
24	Z-6705	Tradicijska pučka igra "Pljočkanje"		Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
25	Z-6711	Konjička igra Trka na prstenac	Barban	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
26	Z-6907	Tradicije vezane uz varaždinsku građansku gardu "Purgari"	Varaždin	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
27	Z-7057	Običaj posvete konja u Koški pod nazivom „Posvetio sam o Đurđevu konje“	Koška	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
28	Z-7474	Običaj čitanja Zapovijedi pod lipom	Gornji Miklouš	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
29	Z-7246	Šokačko kolo	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
30	Z-7245	Vukojevački starcevi	Vukojevci	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
31	Z-7341	Hrvatske tradicije slavljenja sv. Martina biskupa	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
32	P-6094	Maškaradi - tradicionalne končaničke maškare	Končanica	Nematerijalna	Preventivno zaštićeno dobro
33	Z-7438	Kolendavanje u gradu Dubrovniku	Više adresa	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
34	Z-7441	Običaji jezerskog mornarskog bala uz izvedbu balarina	Jezera	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
35	Z-7448	Pokladni običaj crnoluški pesnici	Crni Lug, Malo Selo	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
36	Z-7450	Loparski maškari	Lopar	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
37	Z-7548	Medvede (medvjedi) – tradicijski pokladni ophod Slovaka u Josipovcu Punitovačkom	Josipovac Punitovački	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro

Popis zaštićenih kulturnih dobara u kategoriji "Običaji, obredi i svečanosti" Izvor: Ministarstvo kulture RH, pristup ostvaren 20.12.2022

Osim navedenih zajedničkih poveznica, tu je i ona koja je službena taksonomska kruna u kontekstu kulturne baštine- svim ovim folklornim tradicijama je zajedničko baštinjenje na svjetskom nivou. Uvrštene su na UNESCO-ov Popis nematerijalne kulturne baštine te su tako dobile međunarodno priznanje. Folklorni glazbeni izričaj pojedinog kraja promatraču i sudioniku omogućuje pogled u prošlost, često dublju nego što se na prvi zvuk čini.

Popularne manifestacije starih običaja

Sjetimo se samo tradicionalnih svadbi – popularno ukorijenjenih društvenih događanja u sklopu kojih se odvija kombinacija glazbe i običaja koji se tako njeguju. Glazba je tu okidač nekog prošlog vremena, doživljaj ritma i melosa koji popularno rečeno "ravno u srce dira" evocirajući na roditelje, bake, dede, priče o praprecima koje smo slušali jednom davno. Za koje nas veže urođena plemenska, često nesvjesna pripadnost.

Osim svadbi tu su i smotre folklor, na kojima ansambli široj zainteresiranoj javnosti predstavljaju svoju folklornu tradiciju, odnosno baštinu. Izvođači oblače nošnje, pletu kose i navlače opanke ili pak glave pokrivaju šeširima, kapama ili maramama koje su izvezene detaljno razrađenim i autentično prenesenim vezom neke župe ili općine. Uprežu kola s konjima ili pak samostalno sedlaju konje, ponekad samo hodajući u koloni, prolazeći kroz selo svojim instrumentima i glasovima zvonko prenose folklor svojih predaka.

Doživljaj takve manifestacije pokazuje srčanu vezanost prema porijeklu i rodnom kraju. Takva glazba podsjeća na sjećanjem obuhvaćene korijene, obojene emocijom i prenesene iskustvom i pričama naših starih.

U ritmu svjedočimo kako su nekada živjeli, kakve su borbe prolazili i koje su izazove savladavali. Shvaćamo u kojim okolnostima su se naši preci formirali u ljude kakvi su bili, a time neminovno utjecali i na nas same da budemo ljudi kakvi smo danas.

Glasna demonstracija

Glasna je to demonstracija vlastite tradicije i kulture koja postaje neopterećena granicama prostora i vremena. A ipak, suptilna jer dolazi kroz zvuk.

Tu iskonsku kulturnu baštinu s kojom se možemo direktno povezati nosimo u sebi, u svojim sjećanjima i vlastitim interpretacijama. "Dom je tamo gdje sam ja"-krilatica je koju možemo primijeniti u kontekstu nasljeđa i sjećanja. Priče su urezane duboko u prva nesvjesna sjećanja i kao takve su indikatori našeg generacijskog postojanja. Isto tako i glazba koju smo odrastanjem nesvjesno upili ili priče koje smo slušali pred spavanje.

Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja

Uz glazbu kojom svakodnevno prizivamo neka prošla vremena, običaji se promatraju i kroz prizmu raznoraznih događanja, odnosno manifestacija kojima se želi zorno predočiti određena ceremonija utemeljena i uspostavljena stotinama godina prije, a koja se u kontinuitetu održava manje-više nepromijenjena do danas.

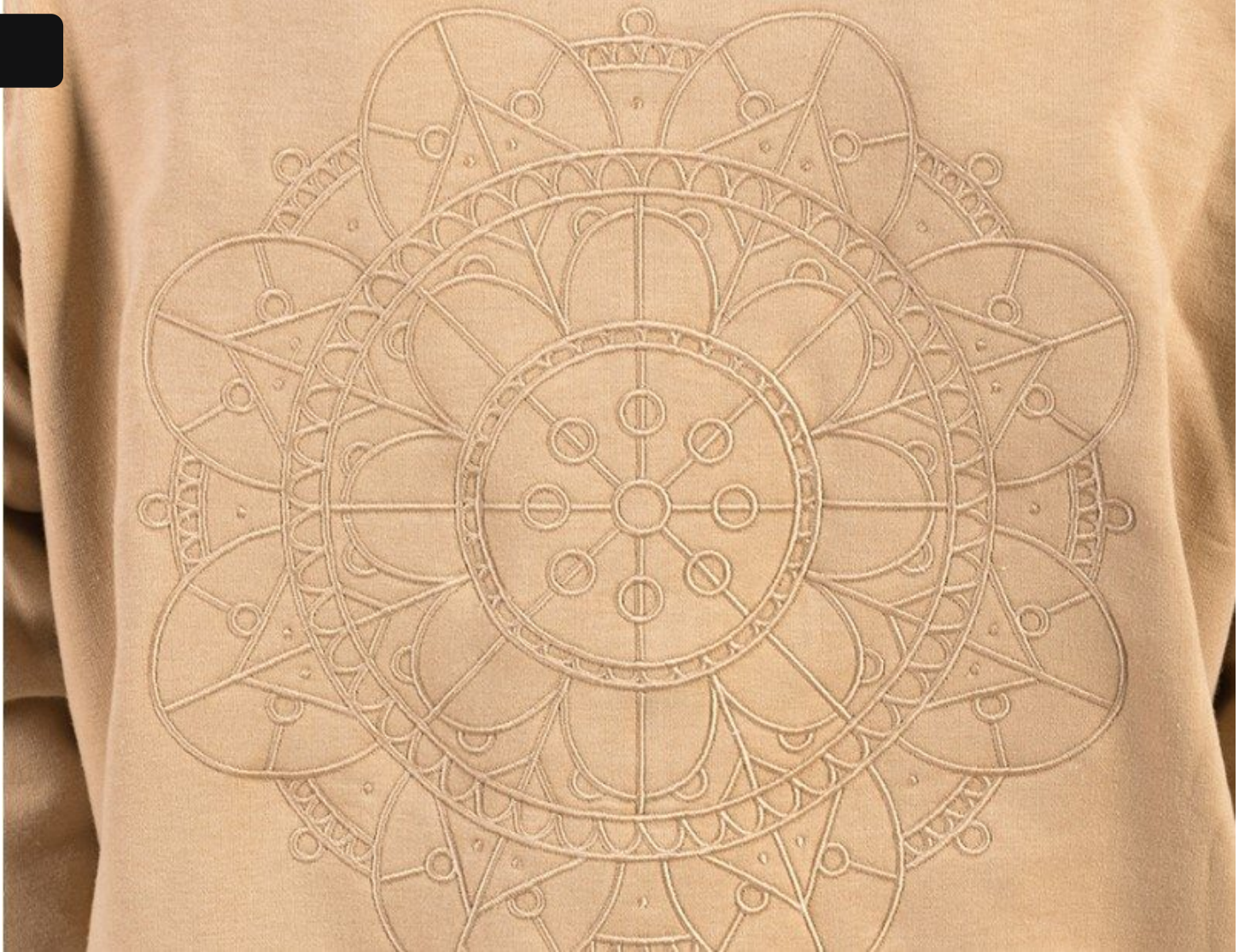
Različite religijske procesije diljem Hrvatske, bile uvrštene na UNESCO-ov popis nematerijalne kulturne baštine ili ne, koje upriličujemo u određene dane u godini, ovisno o geografskom položaju i predmetu takvog obreda, vežu nas za proces koji je nastao relativno davno, a kojeg su naraštaji autentično prenosili desetljećima, čak i stoljećima. Sve kako bismo bili svjesni svoga porijekla i tradicije kojom smo prožeti od samog rođenja.

Komercijalizacija

U ovom stoljeću pokušaji prilagodbe tradicije suvremenom dobu uglavnom se svode na istraživanje komercijalnih mogućnosti. Uočavamo tako trend glazbenih svadbenih bendova koji svojim repertoarom pokrivaju narodnu glazbu svih dijelova Hrvatske, istovremeno se protežući i na urbani melos zapada, ali i istoka. Velikim dijelom se zbog toga tradicionalna hrvatska glazba održala među mlađim generacijama i danas, poglavice u ruralnim sredinama.

Također uočavamo modernizaciju baštine na primjeru Sinjske alke. Bez obzira na to što je sama manifestacija tradicionalna i počiva na autentičnom jednogodišnjem događaju koji je lokalizirano prisutan već tri stoljeća, svaki ostali sadržaj i ponuda na toj lokaciji su se ispoljili kao komercijalni produžetak kulturne baštine, a koji daje dodanu vrijednost i postaje samoodrživ oblik prenošenja tradicije. S druge strane, kritičari često naglašavaju kako upravo takva, često neprilagođena ponuda kontaminira doživljaj i svrhu održavanja.

Primjer aplikacije čipke u modernom izdanju "Streetwear" Izvor fotografije: chypka.com, screenshot

S druge strane postoje opipljivi tragovi nematerijalne baštine, koje negujemo danas kroz proizvodnju i distribuciju u urbanom kontekstu, prijemčljivoj mlađoj populaciji. Tako postoji dobro poznati i cijenjeni brand pod nazivom "[Chypka](#)" koji koristi uzorke [paške](#), [hvarske](#) i [lepoglavske čipke](#). Kako na službenoj web stranici navode, *"fokus je na prožimanju moderne ulične mode s tradicionalnim motivima naših predaka. Svaki motiv i dizajn šalje snažnu poruku zajedništva i skromnosti vrijednih običnih ljudi..."*

Licitarska srca su jedna od najprepoznatljivijih motiva Hrvatske u svijetu. Proizvode se istom metodom kao i prije više stotina godina- od brašna, šećera, vode, sode bikarbone i mirodija. Kako se navodi na službenoj [web stranici Ministarstva kulture i medija](#).

Licitaerska srca / Wikipedia Commons

“Licitar se oblikuje modelima, peče, suši i boji raznim jestivim bojama. Svaki obrtnik ukrašava licitar na poseban način, često sa slikama, malim zrcalima i stihovima ili porukama (..) Svaki medičar djeluje u određenom području bez ometanja drugih obrtnika. Kroz stoljeća umijeće se prenosi s generacije na generaciju, u početku muškarcima, a danas i ženama. Licitar je postao jednim od najprepoznatljivijih simbola hrvatskog identiteta. Današnji medičari su ključni sudionici lokalnih proslava, događanja i okupljanja, što lokalnom stanovništvu daje osjećaj pripadnosti, identiteta i kontinuiteta”

Licitarsko srce se pojavljuje na svakom “kirvaju”, često krasi božićne jelke ili se dijeli kao poklon mladenaca gostima na svadbenim svečanostima. Zanimljivo je kako jedan tako malen i jednostavan predmet može prizvati i identificirati nacionalni identitet i pripadnost kroz novu estetiku i vremenski kontekst.

Nematerijalna kulturna baština mijenja se i prilagođava svakom novom generacijom i svijest o njezinom postojanju dopire do nas kroz formu glazbe, priče, teksta ili slike. Na nama je da izaberemo medij i pozorno pratimo.

Piše: Ana Mičić

Ovaj članak drugi je dio serijala "Sudbine baštine" koji istražuje načine komercijalizacije kulturne baštine današnjih prostora Republike Hrvatske. Objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. **Cijeli serijal moguće je pročitati na ovoj poveznici.**

Želite li doprinjeti nastavku serijala, navesti primjer ili prijaviti slučaj? Obratite nam se preko email adrese tajnistvo@blagamisterije.com.

VIŠE S WEBA

Koljeno kao novo u 6 min. Moraš samo...

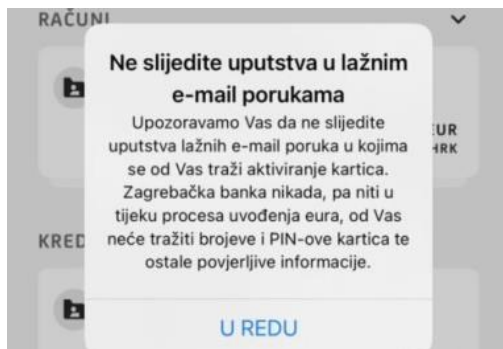
HSP reagirao zbog zastave na ulazu u prostorije GK Bol: Tužno, sramotno i nedopustivo!

Ovo će vam pomoći da savršeno savladate engleski jezik!

[FOTO] Trgovci i ugostitelji na Liburniji spremno su dočekali uvođenje eura

Banka šalje važnu obavijest, ne nasjedajte na prijevare

Maleni Luka je prvorođena beba u 2023. godini u Sisačko-moslavačkoj županiji

Sponsored by Midas